

Jongeren over lezen en de bibliotheek

Marjolein Brood
Eva Bruinsma
Geert-Jan Davelaar

“Als je leest
ben je echt
een nerd”

Veel jongeren vinden lezen belangrijk, maar lezen niet of nauwelijks.

De laatste paar jaren verschijnt er onderzoek op onderzoek waaruit blijkt dat het met het leesplezier en de taalvaardigheid van jongeren slecht gesteld is. Veel jongeren vinden lezen tijdverspilling en lezen vaak alleen omdat het moet. Een gevolg van deze lage leesmotivatie kan zijn dat jongeren het minimale taalniveau om volwaardig mee te doen in de maatschappij niet halen en school laaggeletterd verlaten. Voor een kenniseconomie als Nederland, dat kansengelijkheid hoog in het vaandel heeft staan, is dit een groot risico. Toch zeggen ook jongeren lezen wel belangrijk te vinden: om je woordenschat te verbeteren, te leren én in een andere wereld te verdwijnen.

Het perspectief van jongeren

Bijna alle bibliotheken werken samen met het onderwijs, hebben educatieprogramma's of organiseren activiteiten voor jongeren. Jongeren worden een steeds belangrijkere doelgroep voor bibliotheken. Tegelijkertijd zijn jongeren voor veel organisaties een moeilijke doelgroep om te bereiken.

In deze publicatie geven we een podium aan jongeren zélf. Probiblio organiseerde, in samenwerking met onderzoeksbureau Young Inspiration, focusgroepen en interviews over lezen en de bibliotheek met 18 jongeren. Door hun frisse blik krijgen bibliotheken beter inzicht in deze doelgroep en kunnen bibliotheken horen wat jongeren belangrijk vinden om ze, naar aanleiding van hun tips, beter te kunnen bereiken.

Over het onderzoek

Opzet interviews en focusgroepen

Voor dit onderzoek is er gebruik gemaakt van twee online focusgroepen en drie interviews met in totaal achttien jongeren uit Noord-Holland en Zuid-Holland. De jongeren in de leeftijd van 13-18 jaar vormen een diverse groep met verschillende achtergronden, wonen in zowel stad als dorp en volgen een opleiding in het praktijkonderwijs, (v)mbo, havo of vwo.

De sessies zijn begeleid door **Young Inspiration**, een bureau gespecialiseerd in jongeren (onderzoek). De werving van de jongeren is via Young Inspiration, de bibliotheken

die deelnamen aan dit project - **Bibliotheek IJmond Noord** en **Bibliotheek Rijn en Venen** - en **Probiblio** gedaan, voornamelijk via social media. Voor de volledige onderzoeksverantwoording verwijzen we je door naar [dit document](#). Aan het onderzoek deden de volgende jongeren mee:

Anne (13) **Shahin** (13) **Badr** (13) **Finn** (13) **Thomas** (13) **Tughan** (13) **Job** (13) **Siem** (14) **Isolde** (15) **Irem** (15) **Belén** (15) **Nathan** (15) **Sacha** (16) **Madeleine** (16) **Illana** (16) **Zulal** (16) **Flint** (17) **Dian** (18)

Jongeren en lezen: eerder onderzoek

Deskresearch

Voorafgaand aan de focusgroepen en interviews deed Probiblio deskresearch. Belangrijke onderzoeken die hierin zijn meegenomen zijn onder anderen het [PISA onderzoek](#) over leesvaardigheid bij jongeren (2018), de publicatie [Jongeren en Lezen](#) (2022) van Cubiss en [De leeswereld van jongeren van en jongvolwassenen](#) (2020) van Stichting Lezen. Voor de belangrijkste conclusies uit het deskresearch verwijzen we je naar de [bijlagen](#). De vragen voor de focusgroepen en interviews werden op basis van deze informatie samengesteld.

Verder lezen:

[Jongerendossier | Probiblio](#)

[PISA \(pisa-nederland.nl\)](#)

[De leescultuur van jongeren - Stichting Lezen](#)

[Jongeren en lezen publicatie | Cubiss](#)

Resultaten focusgroepen & interviews

Associaties van deelnemers over de bibliotheek

Belén (15)

“Als ik denk aan lezen, dan denk ik dat ik het saai vind en er geen zin in heb. Maar als ik eenmaal aan het lezen ben, dan vind ik het eigenlijk super leuk en denk ik: ik moet echt meer lezen.”

Flint (17)

“Ik mis met lezen beeld en ik vind het soms lastig om er helemaal mijn fantasie op los te laten. Het moet een heel goed boek zijn, wil dat lukken. Als je een film of een serie kijkt dan heb je er, als het goed is gemaakt, toch een beter beeld bij.”

Badr (13)

“Lezen als hobby zou kunnen, omdat je misschien rustiger wordt. Dat merk ik zelf ook, omdat ik meer aandacht aan het boek geef dan wat er om mij heen is. Als het boek leuk is, dan is dat niet lastig.”

Irem (15)

“Jongeren zijn minder gaan lezen door tijdsdruk, want school zet zo veel druk op je, dat je bijna geen tijd hebt voor jezelf. Dus dan bedenk je ook niet uit jezelf om even te gaan lezen, als je heel weinig tijd hebt voor jezelf. Dan ga je wel op sociaal media platforms.”

Tughan (13)

“Ik ben soms niet in the mood om te lezen. Je moet dan rustig zijn en dat ben ik niet. Ik speel liever op mijn telefoon of ik game. Gamen doe je met vrienden. Of ik ga op mijn telefoon voor social media. Dat is toch leuker en makkelijker dan lezen. Lezen moet je je voor concentreren. Je moet dan stil zitten en dat je het niet samen doet met anderen, maakt het saai.”

Lezen is belangrijk, maar niet ter ontspanning

- **Lezen** wordt over het algemeen **positief gewaardeerd** en het **belang** van lezen wordt **ingezien**.
- De **voordelen** van **lezen** worden **benoemd**; het is goed voor je woordenschat en ontwikkeling. Jongeren kunnen in een andere wereld verdwijnen en een boek kan altijd.
- **Lezen** wordt voornamelijk als **functioneel** gezien: 'het is goed voor je'. Lezen is weinig ter ontspanning omdat het concentratie vergt en er fantasie voor nodig is.
- **Ontspanning** wordt meer gezocht in **digitale media** (omdat dit wél snel tussendoor kan en weinig concentratie en fantasie vergt).

- Deze **digitale media** werken **verslavend**, waardoor jongeren hier veel tijd aan kwijt zijn. Ook spelen jongeren soms liever games vanwege het actieve en sociale aspect van gamen. Gamen wordt hierbij zelfs 'het nieuwe buitenspelen' genoemd.
- Jongeren vinden het **lastig** om te **beginnen met lezen**, waarbij dikke boeken en kleine letters afschrikken. Als jongeren eenmaal een goed boek lezen komen ze wel tot rust omdat ze 'in een andere wereld verdwijnen' en zich moeten focussen op één ding.
- Jongeren hebben de **voorkeur** voor een **fysiek boek**, boven e-books en luisterboeken omdat ze met de **digitale boeken** op hun telefoon worden afgeleid door berichten. Een fysiek boek zorgt ervoor dat ze **écht kunnen verdwijnen in een andere wereld**.

Zulal (16)

“Ik denk dat veel jongeren ook niet gaan lezen, omdat ze erbij willen horen. Ze zijn bijvoorbeeld bang dat ze commentaar zouden krijgen als ze zeggen dat ze boeken lezen. “

Madelaine (16)

“Ik kijk voor een boek meestal op social media naar mensen die dezelfde boeken lezen. Of ik zoek bepaalde genres of kenmerken op die ik graag in een boek zie. “

Flint (17)

“Vooral op de middelbare school krijg je dan een stereotype en dan merk je snel dat het niet normaal is om een boek te lezen, dat het een beetje raar is als je echt veel boeken leest.“

Lezen heeft een negatief imago

- Jongeren **praten** onderling **weinig over lezen** en/of goede boeken, vaak omdat ze bang zijn **daarmee buiten de groep** te vallen.
- **Lezen** is suf, ouderwets, niet stoer en zeker **niet iets om openlijk over te praten**. Jongeren delen daarom weinig boekentips met elkaar en moeten **inspiratie** voor leuke boeken **ergens anders** vandaan halen.
- Vaak krijgen jongeren **leestips via directe familie** of door **online** te **zoeken** naar hun favoriete genre en/of schrijver. Ook de leestips van online winkels worden gebruikt. Soms krijgen ze inspiratie door **via social media** personen te volgen die dezelfde soort boeken lezen.
- Een andere veel **toegepaste strategie** voor het vinden van het juiste boek is gewoonweg het halen van **meerdere boeken** in de bibliotheek, in de hoop dat er een leuke tussen zit. Daarbij **stappen jongeren niet op de bibliotheek-medewerker** af voor advies. Nadeel van deze methode is dat jongeren snel afhaken als het boek niet bevalt en daardoor lezen in het algemeen als 'niet leuk' bestempelen.

Thomas (13)

“De meeste boeken op mijn oude school waren heel oud, dus dat houd je tegen om een boek te pakken en te lezen. Als je er al naar kijkt, denk je al dat het geen leuk boek kan zijn.”

Anne (13)

“Sommige boeken worden ook verfilmd en ik denk dat mensen eerder voor een film kiezen dan een boek. Maar in een boek staat het wel beter uitgewerkt. Dus dan zouden ze misschien kunnen kijken of ze dat ze op het boek kunnen neerzetten, dat er ook een filmversie is. Dat ze het boek dan sneller pakken.”

Sacha (16)

“Als ik een goed boek kan vinden, dan zou ik wel meer willen lezen.”

Siem (14)

“Ik vind series fijner dan een boek op zichzelf, omdat je dan meer van het verhaal kunt lezen.”

Isolde (15)

“Ik denk dat veel jongeren voor school leren in de bibliotheek. Er zijn veel schoolboeken in de bibliotheek, maar ik weet nooit waar dat staat. Dus dat je bijvoorbeeld een boekenkast maakt met allemaal school gerelateerde boeken, naast de tafels waar leerlingen leren.”

Irem (15): “Het lettertype trekt ook meestal aandacht in een leuk boek. Er wordt groot geschreven, dus je hoeft op één bladzijde veel minder te lezen dan echt serieuze boeken die met kleine letters zijn geschreven. Dus dan lijkt het alsof je er sneller doorheen gaat, ook al zijn het meer pagina's.”

Het juiste boek is zeer van belang

- Het is voor jongeren **lastig leuke boeken** te vinden, terwijl ze vaak wel een goed beeld hebben van het genre dat ze leuk vinden. Een hoofdpersoon die dichtbij ze staat, staat vaak centraal.
- Het kan helpen **films en boeken meer bij elkaar te brengen**. Veel boeken zijn verfilmd, maar een boek is gedetailleerd en altijd beschikbaar.
- Plaats de jongerencollectie daar **waar jongeren zijn**, bijvoorbeeld naast de studieplekken, en maak **boeken vanzelfsprekend**.
- Bied een gevarieerde collectie met niet alleen leesboeken.
- Sommige jongeren hebben **baat bij boekenseries**; ze hoeven niet steeds 'opnieuw' te beginnen en weten waar ze aan toe zijn. Het volgen van een groter verhaal wordt fijn gevonden. Daarbij lezen jongeren liever dunnere boeken uit een serie dan één dik boek met hetzelfde verhaal.
- Om jongeren aan het lezen te krijgen is het zeer belangrijk op een **laagdrempelige manier** het **juiste boek** aan te bieden.
- Daarnaast is het **belangrijk** dat de **boeken nieuw** zijn. Hiermee wordt zowel inhoudelijk (van deze tijd en specifiek voor deze generatie) als fysiek (boek moet er nieuw/fris uitzien) bedoeld.

Shahin (15)

“Ik ga alleen naar de bibliotheek om huiswerk te maken. In de bibliotheek leer ik nu meestal, want ik heb best veel toetsen, elke week wel één of meer.”

Belén (15)

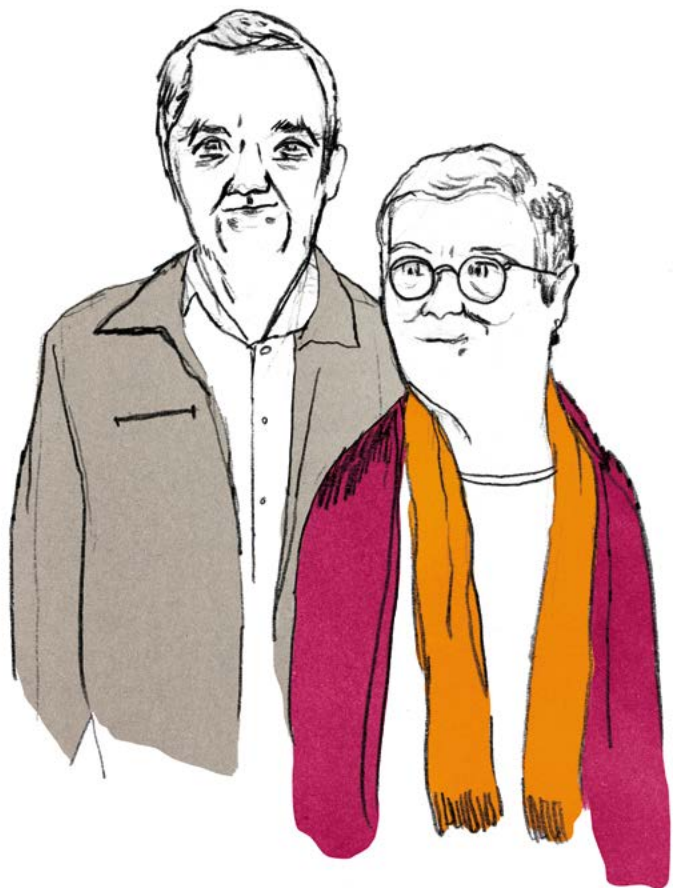
“Wij hebben ook een nieuwe bibliotheek en die ziet er aan de buitenkant en de binnenkant super gezellig uit, dus dat spreekt mij wel meer aan om even naar binnen te gaan.”

Madelaine (16)

“Bij mij in het dorp was er wel altijd een bibliotheek, maar nu is het een soort dorpskamer geworden. Daar gaat niemand meer naartoe, omdat er alleen maar oude mensen zijn.”

De bibliotheek is voor *boomers*

- Jongeren gaan wel naar de **bibliotheek**, meestal om **boeken** te **halen**, en soms om ter plekke te lezen of leren. Ze worden in de bibliotheek **minder afgeleid** door de telefoon.
- Toch denken jongeren vaak dat **de bibliotheek voor oudere mensen** is. Dit komt deels door de inrichting. Een frisse, aansprekende, moderne uitstraling van de bibliotheek is belangrijk voor jongeren.
- Ze hebben daarnaast **behoefte aan studieplekken**, maar geven aan dat deze onvoldoende aanwezig en/of bekend zijn.
- Het **niet goed kunnen lezen** vormt een extra **drempel** om de bibliotheek te bezoeken.

Irem (15)

“Ik denk dat veel leerlingen door het lezen voor de lijst negatief kijken naar het lezen, omdat ze saaie en langdradige boeken hebben gelezen. Dat kan er ook voor zorgen dat leerlingen denken dat elk boek zo saai is, terwijl dat niet zo hoeft te zijn.”

Finn (13)

“Je zou jongeren aan het lezen kunnen krijgen door op school aan kinderen te vragen welke boeken ze leuk vinden, in plaats van boeken halen waarvan ze denken dat we ze leuk vinden, maar die niemand eigenlijk leuk vindt.”

Badr (13)

“Ik vind dat er alleen maar nadelen aan een verplichte leeslijst zijn, ik denk niet dat er voordelen zijn.”

Isolde (15)

“Ik vind lezen best leuk, maar niet op de manier hoe het moet op mijn school. Voor Nederlands moet ik drie, vier boeken in een jaar lezen. Je mag dat boek niet zelf kiezen en ik kan nooit echt een leuk boek vinden. En je moet het snel uit hebben. Het is dus verplicht in je vrije tijd, terwijl ik ook nog huiswerk heb. Dan moet ik er meestal ook een lang, saai verslag van moet maken. Dus dan is het niet ‘even leuk een boek lezen’, maar allemaal voorwaardes.”

Lezen vanuit school negatief ervaren

- Jongeren hebben vaak **moeite** met het **verplicht lezen** vanuit school. Lezen kan leuk zijn, maar niet als er veel voorwaarden aan verbonden zijn, zoals 'Lezen voor de Lijst'.
- Het **belang** van het **juiste boek** (een boek dat leuk is) komt ook hier meerdere keren naar voren. En hoewel er in de vriendenkring van jongeren niet veel over lezen wordt gesproken, zouden ze **leestips van leeftijdsgenoten** wel **fijn** vinden.
- **Boekentips** op school zouden gericht moeten zijn op boeken die jongeren écht leuk vinden, en minder op boeken die literair verantwoord zijn.
- De **lijst** zou **verschillende genres** moeten bevatten, zodat jongeren een thema kunnen kiezen waarin ze geïnteresseerd zijn.

Flint (17)

“Ik heb er nooit bij stilgestaan dat de bibliotheek misschien Instagram zou hebben.”

Irem (15)

“Als het jongeren zijn die andere jongeren aanmoedigen tot lezen, dat zou veel handiger zijn dan oudere mensen die jongeren aanmoedigen om te lezen.”

Madelaine (16)

“Wat Nathan ook zei, dat je jongeren die lezen wel leuk vinden betreft bij het vormen van de reclame. En ook jongeren laten weten dat er altijd wel een boek is met hun interesse. Ik denk dat heel veel jongeren dat niet weten, dat er heel veel verschillende boeken zijn.”

Dian (18)

“Dat je sowieso meer kunt doen bij de bibliotheek dan alleen lezen. Ik denk dat veel jongeren denken: ‘ik ga naar de bibliotheek en dan móet ik lezen’. Terwijl dat is eigenlijk het verkeerde beeld dan. Ik denk dat het beeld moet zijn dat de bibliotheek een plek is waar je heen kan om te lezen, maar ook om te studeren, uitrusten, even tijd voor jezelf nemen.”

De bibliotheek heeft meer reclame nodig

- **Weinig jongeren volgen de bibliotheek** op Instagram, gewoon omdat ze hier niet aan denken. Instagram lijkt daarmee voor jongeren in eerste instantie misschien niet het meest logische kanaal voor bibliotheken.
- Jongeren vinden dat de **bibliotheek meer reclame** zou moeten maken. De bibliotheek zou daarin moeten laten zien dat het een **gezellige plek** is, waar je kunt **lezen én leren**. Er moet overgebracht worden dat lezen leuk is, als je maar het juiste boek weet te vinden. De reclame zou van **jongeren voor jongeren** moeten zijn. Oftewel, jongeren moeten zelf centraal staan in de reclame.
- Jongeren zouden het leuk vinden als **schrijvers kort** iets over hun **eigen boek vertellen**. Ook kan het helpen hierbij BN-ers en/of vloggers in te zetten.
- **Scholen** kunnen tevens een rol spelen in het **promoten van de bibliotheek**, via structureel samenwerking binnen de Bibliotheek *op school*, of gastlessen waarin niet alleen de diversiteit van de bibliotheek zelf, maar ook van de collectie centraal moet staan. Er is in de bibliotheek voor ieder wat wils.

Anne (13)

“Ik heb één keer een activiteit gedaan, dat was handlettering. En ik zie bij ons in de bibliotheek best wel vaak dat er wordt voorgelezen aan kleine kinderen, uit kinderboeken.”

Madelaine (16)

“Ik denk dat posters inderdaad handig zijn. Je fietst naar de supermarkt of naar school, dus dan kom je altijd wel op straat. Dus als je dan om je heen kijkt en het kort en krachtig is, dan zie je dat altijd wel.”

Nathan (15)

“Het belangrijkste dat me bijblijft van dit gesprek zijn die activiteiten, dat lijkt me wel een punt wat veel jongeren zou kunnen aantrekken.”

Activiteiten zijn vooral voor kleine kinderen

- Sommige jongeren **zijn bekend met activiteiten** in de bibliotheek, maar noemen hierbij voornamelijk het voorlezen aan **kleine kinderen**. Jongeren zijn over het algemeen niet op de hoogte van activiteiten voor hun leeftijdsgroep.
- Jongeren vinden het best **leuk** aan **activiteiten** mee te doen. Hierin wordt vooral het maken van dingen (werken met 3D printer, hout, knutselen) genoemd.
- Deze **activiteiten** zouden het best gepromoot kunnen worden door **outdoor reclames** in

de buurt van supermarkten, scholen en bibliotheken.

- Als extra tip wordt meegegeven dat de bibliotheek **via lokale activiteiten in gesprek** kan gaan met jongeren over wat zij van de bibliotheek **verwachten en welke boeken ze leuk vinden**. Op deze manier is de lokale bibliotheek extra zichtbaar én voelen jongeren zich gehoord.

Wil je meer tips over jongeren en de bibliotheek? Bekijk ons [jongerendossier](#). Deze verzamelpagina wordt regelmatig bijgewerkt.

Wil je meer weten over het onderzoek? Neem dan contact op met:

Eva Bruinsma
(onderzoeker)

ebruinsma@probiblio.nl

Marjolein Brood
(marketing adviseur)

mbrood@probiblio.nl

Geert-Jan Davelaar
(adviseur educatie mbo)

gdavelaar@probiblio.nl

Colofon

Probiblio

Young Inspiration

Bibliotheek IJmond Noord

Bibliotheek Rijn en Venen

2023